

Áramlástan
Tanszék

MÉRÉSELŐKÉSZÍTŐ ÓRA I.

Méréstechnikai alapok, hibaszámítás

Készítette:

Dr. Balczó Márton

Dr. Benedek Tamás

Dániel István

Dr. Istók Balázs

Nagy László

Dr. Sente Viktor

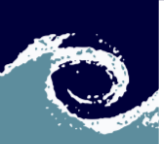

- p (Δp), v (nagyság és irány), T , q_V , F , méretek, idő, fordulatszám mérése
- A mérés célja: más mennyiségek kiszámítása, pld: ellenállás-tényező, hatásfok, teljesítmény.

 x_i R_i

Egy mérőműszer tulajdonságai

- Mérési tartomány $x_{min} \div x_{max}$ $0 - 1000 Pa$

Mérési eredmények téves értelmezése (A „Csernobil” c. sorozatból)

Gyatlov : Mit mutat a doziméter??

Akimov : 3.6 röntgent. De ez a műszer maximális értéke....

Gyatlov : 3.6 – nem túl jó de nem is olyan drámai.

- p (Δp), v (nagyság és irány), T , q_V , F , méretek, idő, fordulatszám mérése

x_i

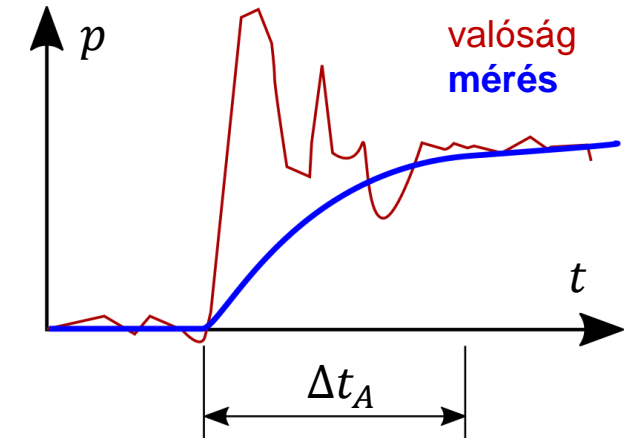
- A mérés célja: más mennyiségek kiszámítása, pld: ellenállás-tényező, hatásfok, teljesítmény.

R_i

Egy mérőműszer tulajdonságai

- Mérési tartomány $x_{min} \div x_{max}$ 0 – 1000 Pa
- Mérési bizonytalanság* δx ± 2 Pa
- Időbeli felbontás (válaszidő) Δt_A 0.5 s
- ... ..

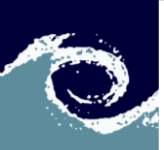
Hibaterjedés

A **mért mennyiségek** δx_i mérési bizonytalansága ►

A **számított mennyiség** δR_i bizonytalansága

(hibaszámítás szükséges)

* korábbi, de elterjedt megnevezés: mérési hiba

Mért érték x [mértékegység]

Abszolút hiba δx [mértékegység]

ahol $\delta x = |x_M - x_0|$ (x_0 : a valós, de ismeretlen érték)

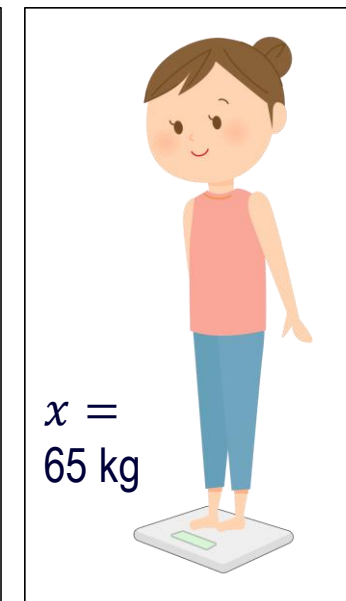
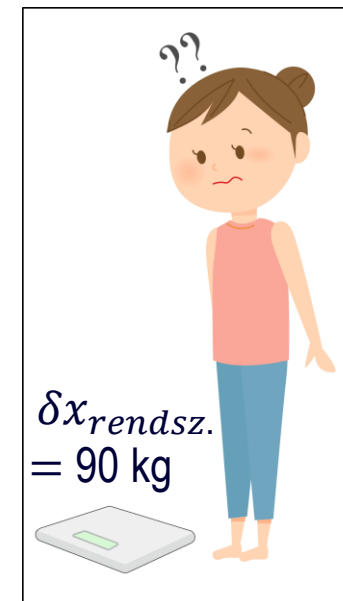
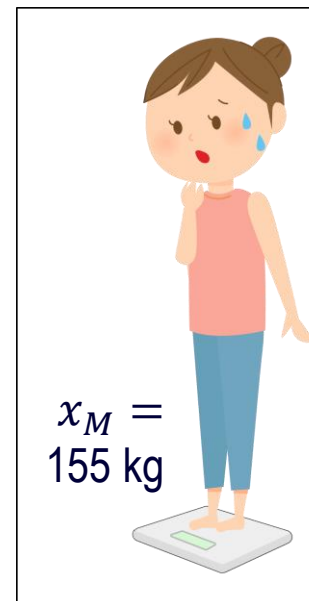
Relatív hiba $\frac{\delta x}{x}$ [-] vagy [%]

Hibafajták

- **Rendszeres:** mindig azonos irányú és nagyságú

► egy külön mérés alapján korigálható:

$$x = x_M - \delta x_{rends.}$$

Mért érték x [mértékegység]

Abszolút hiba δx [mértékegység]

ahol $\delta x = |x_M - x_0|$ (x_0 : a valós, de ismeretlen érték)

Relatív hiba $\frac{\delta x}{x}$ [-] vagy [%]

Hibafajták

- **Rendszeres:** mindig azonos irányú és nagyságú

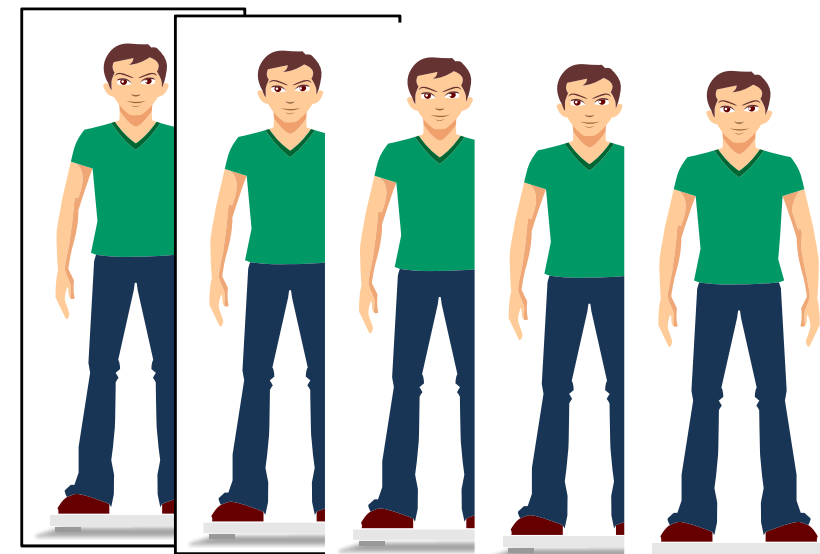
► egy külön mérés alapján korigálható:

$$x = x_M - \delta x_{rendszer}$$

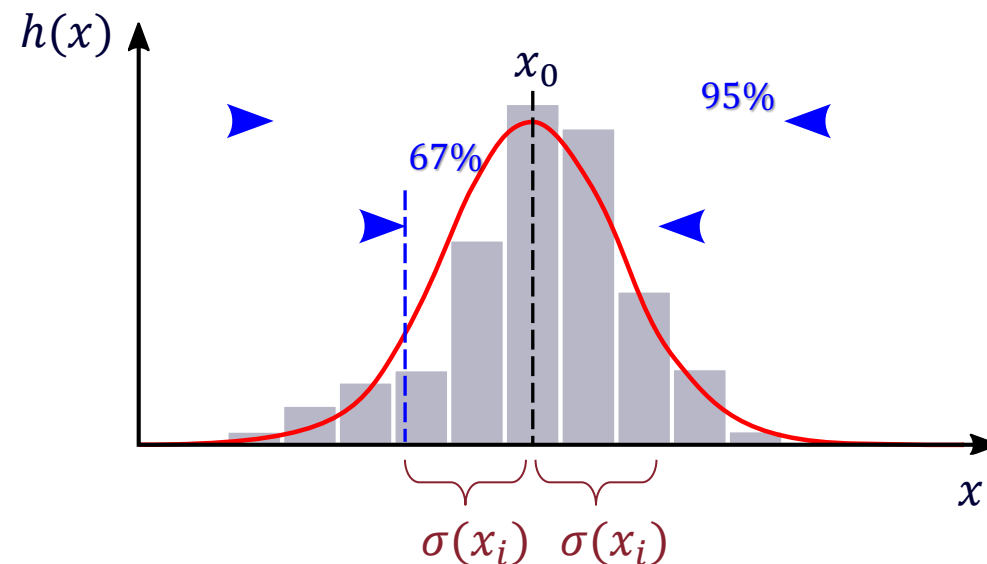
- **Véletlen:** iránya és nagysága véletlenszerű

► ismételt mérés esetén:

- A mért érték eloszlása gyakran Gauss-eo.
- $\sigma(x)$ – standard-hibahatár mit 67% konfidencia-int.
- $2 \cdot \sigma(x)$ – **kiterjesztett hibahatár** 95% konfidencia-int.

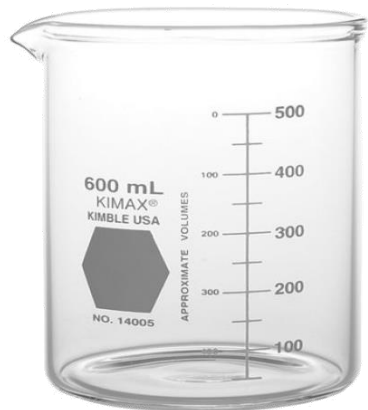
$x_i [kg] = 72.1 \quad 71.9 \quad 72.0 \quad 72.2 \quad 72.0$

HIBASZÁMÍTÁS

PÉLDA: VÍZ TÉRFOGATA HENGERES EDÉNYBEN

$$\delta V = ? \quad V = \frac{D^2 \pi}{4} \cdot h \quad x_i = (D, h); R = V$$

Mérve:

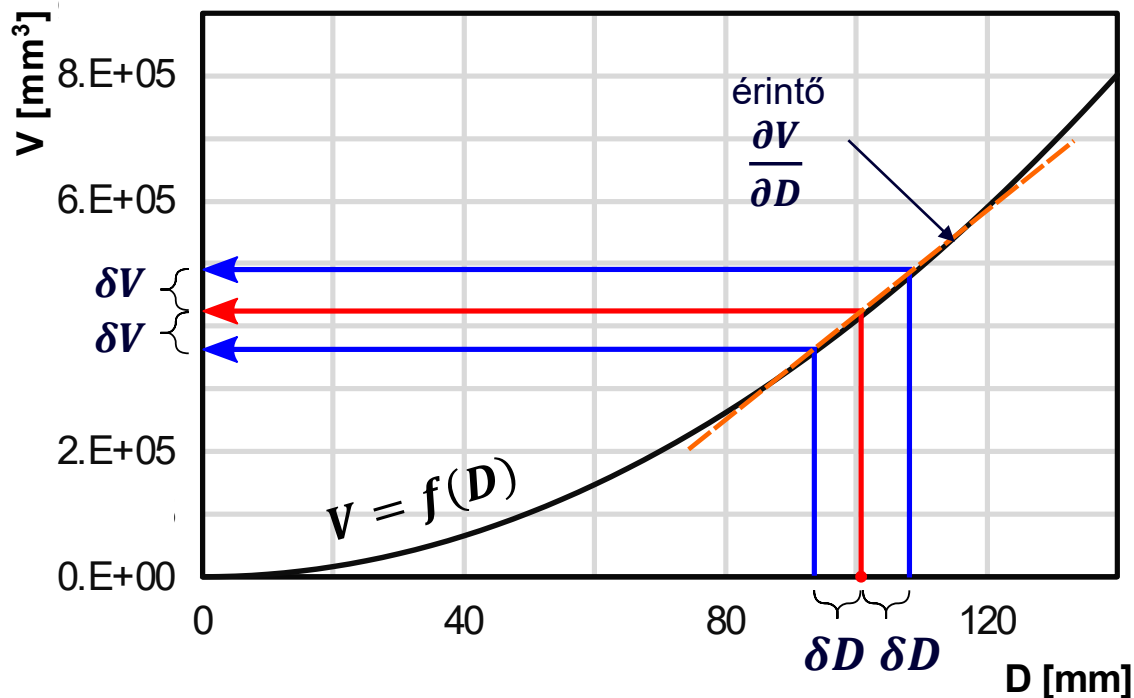
$$D = 99.8 \text{ mm} \quad \text{tolómérővel} \quad \delta D = 0.1 \text{ mm}$$

$$h = 52 \text{ mm} \quad \text{skála leolvasásával} \quad \delta h = \pm 1 \text{ mm}$$

$$\delta V \Big|_D = \frac{\partial V}{\partial D} \cdot \delta D$$

$$= \frac{2D\pi h}{4} \cdot 0.1 \text{ mm} = 814.8 \text{ mm}^3$$

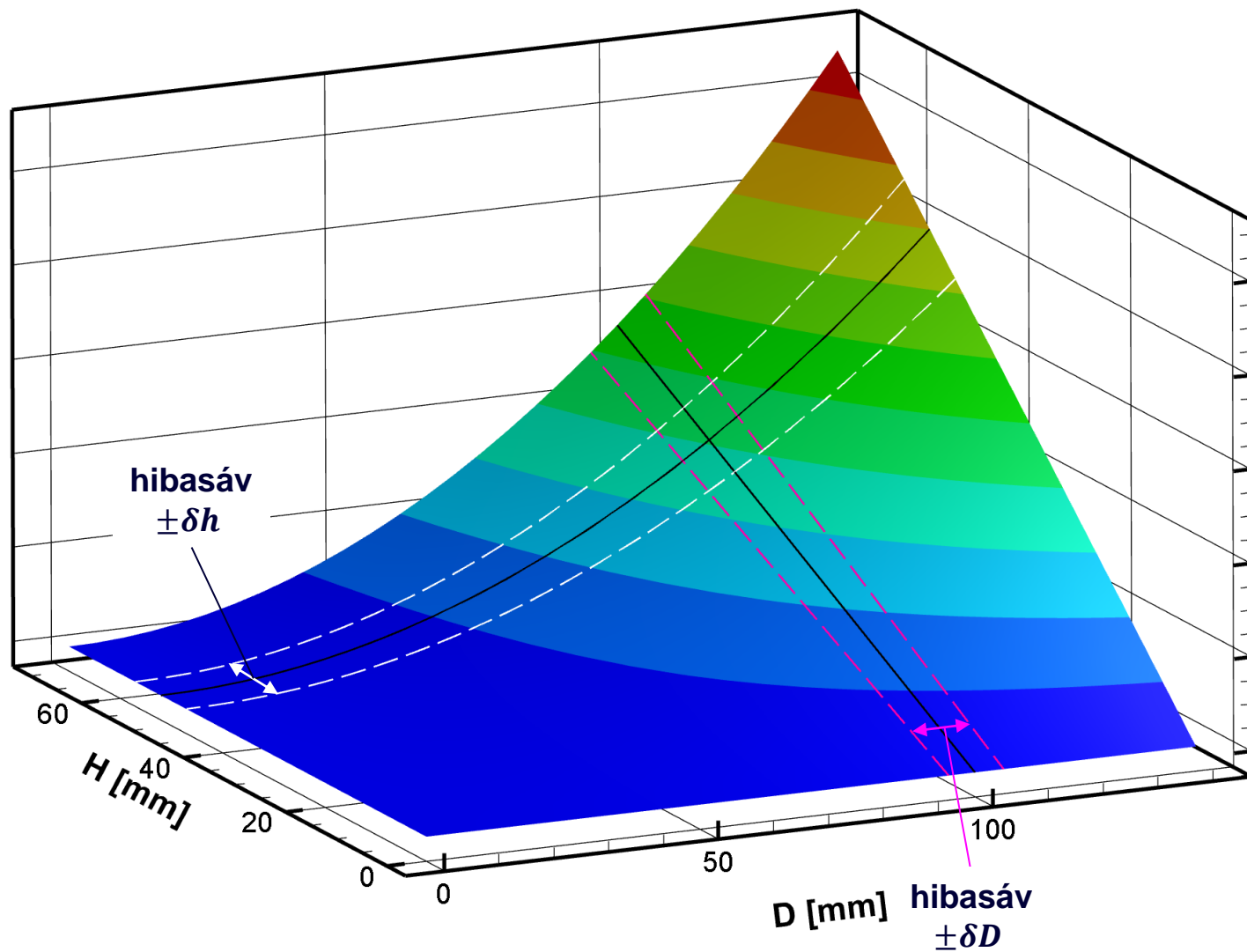
a. Egy hibával terhelt változó: δD hatása δV -re

HIBASZÁMÍTÁS

PÉLDA: VÍZ TÉRFOGATA HENGERES EDÉNYBEN

b. Másik változó: δh hatása δV -re

$$\delta V \Big|_h = \frac{\partial V}{\partial h} \cdot \delta h$$

$$= \frac{D^2 \pi}{4} \cdot 1 \text{ mm} = 7822.6 \text{ mm}^3$$

V [mm³]

c. A hibák összegzése

$$\delta V = \sqrt{\delta V|_D^2 + \delta V|_h^2}$$

Miért nem egyszerű összeadás?

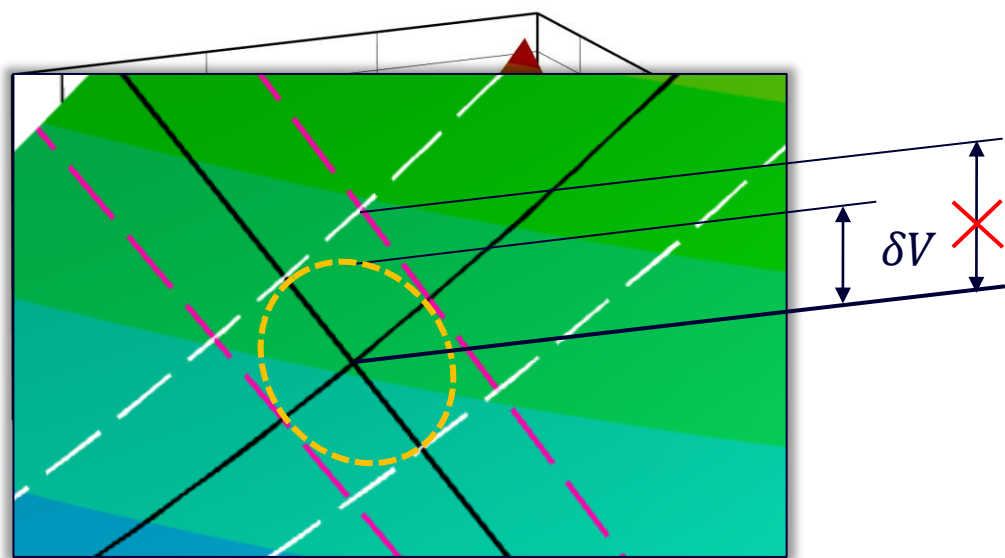
Mert a hibák véletlenszerűen,
különböző irányban lépnek fel:

$$\delta V < \delta V|_D + \delta V|_h$$

Általánosan: $R = R(x_1, x_2, \dots, x_n)$

$$\delta R = \sqrt{\sum_{i=1}^n \left(\frac{\partial R(X_i)}{\partial X_i} \cdot \delta X_i \right)^2}$$

Gauss-féle hibaterjedési képlet

$$\delta V = \sqrt{\left(\frac{\partial V}{\partial D} \cdot \delta D \right)^2 + \left(\frac{\partial V}{\partial h} \cdot \delta h \right)^2} = 7864 \text{ mm}^3$$

d. Eredménymegadás

$$V = V \pm \delta V$$

$$V = 406\,775 \pm 7864 \text{ mm}^3$$

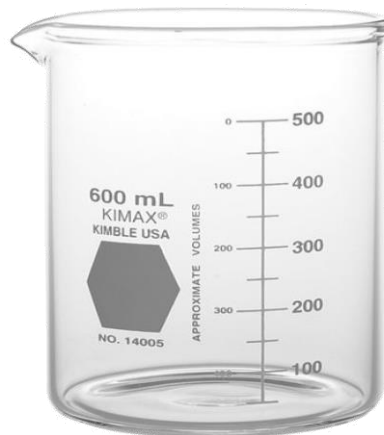
e. Kerekítés, tizedes jegyek

$$V[l] = 0.406\,775 \pm 0.007\,864 [l]$$

Bizonytalan tizedes jegyek!

$$V + \delta V = 0.414\,639$$

$$V - \delta V = 0.398\,911$$

Összefoglaló:

1. A mérési bizonytalanságot két szignifikáns jegyig kerekíteni
2. A mérési értéket azonos tizedesre kerekíteni

$$V = 0.4068 \pm 0.0078 \text{ l}$$

(azaz az eredményben 2... max. 3 bizonytalan jegy fog szerepelni.)

Köszönöm a figyelmet!

